

TREI ȚĂRI VECINE MEMBRE ALE PARTENERIATULUI ESTIC: UCRAINA, REPUBLICA MOLDOVA ȘI BELARUS

Politica UE privind Parteneriatul estic, instituită în 2009, cuprinde șase state postsovietice: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. Parteneriatul estic a fost creat pentru a sprijini eforturile de reforme economice, sociale și politice din aceste state, pentru a consolida procesul de democratizare și bună guvernare, securitatea energetică, protecția mediului și dezvoltarea socială și economică. Toate țările membre, cu excepția Belarusului, fac parte din Adunarea Parlamentară Euronest.

UCRAINA

Evenimentele dramatice care au avut loc în Ucraina începând din noiembrie 2013 au debutat ca un protest în favoarea UE și împotriva Deciziei președintelui de atunci, Viktor Ianukovici, de a nu semna Acordul de asociere cu UE, parafat în martie 2012. Această mișcare a dus, în cele din urmă, la o schimbare de guvern și la alegeri parlamentare, în octombrie 2014, care au adus la putere partide pro-europene și pro-reformiste.

În urma mișcării Euromaidan, Rusia a anexat în mod ilegal Crimeea, în martie 2014, iar în partea de est a Ucrainei a izbucnit un conflict armat încurajat de separatiștii sprijiniți de Rusia. Potrivit ONU, peste 12 000 de persoane au fost ucise în Ucraina de la declanșarea conflictului^[1]. Printre acestea se numără cele 298 de persoane aflate la bordul aeronavei cu numărul de zbor MH17 a companiei Malaysian Airlines, care s-a prăbușit la 17 iulie 2014 într-o zonă controlată de separatiști.

În ciuda acordurilor de la Minsk, intermediare în 2015, și a stabilirii unor formate de negociere, cum ar fi Grupul trilateral de contact (OSCE, Rusia și Ucraina) și formatul Normandia (Rusia, Ucraina, Germania și Franța), luptele ce izbucnesc periodic pun sub semnul întrebării caracterul durabil al armistițiului. UE a legat sancțiunile sale economice aplicate Rusiei de respectarea deplină de către aceasta a Acordului de la Minsk. Sancțiunile rămân în vigoare până în prezent.

La 11 iunie 2017 a intrat în vigoare pentru cetățenii ucraineni care dețin pașapoarte biometrice un regim de călătorie fără vize în UE pentru o perioadă de până la 90 de zile, având în vedere faptul că Ucraina a îndeplinit criteriile de referință ale planului de acțiune pentru liberalizarea regimului vizelor. Acest regim de călătorie fără vize

[1]<https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16Nov2018-15Feb2019.pdf>

pe termen scurt are scopul de a facilita contactele interpersonale și de a consolida legăturile economice, sociale și culturale dintre UE și Ucraina^[2].

Acordul de asociere a intrat în vigoare la 1 septembrie 2017, după ce a fost aplicat parțial cu titlu provizoriu începând cu 1 noiembrie 2014. Una dintre pietrele de temelie ale acordului, zona de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare (DCFTA), a devenit pe deplin operațională la 1 ianuarie 2016.

Acordul de asociere oferă noi oportunități economice atât pentru UE, cât și pentru Ucraina. Drept urmare, UE și-a întărit poziția de cel mai important partener comercial al Ucrainei. În 2018, UE reprezenta 42 % din întregul volum comercial al Ucrainei^[3].

În alegerile prezidențiale din aprilie 2019, președintele Poroșenko a pierdut în fața lui Volodimir Zelenski, o persoană nouă în politică. În iulie 2019, președintele Zelenski a dizolvat parlamentul și a convocat alegeri anticipate. Partidul său, „Servitorul poporului”, a susținut o victorie răsunătoare, obținând majoritatea absolută în parlament: 254 din 424 de locuri. Drept urmare, membrii partidului „Servitorul poporului” au ocupat atât postul de președinte al parlamentului (Dmitro Razumkirov), cât și de prim-ministru (Oleksii Honcearuk).

UE s-a angajat să asigure un pachet de sprijin în valoare de 12,8 miliarde EUR pentru procesul de reformă din Ucraina, din care 2,81 miliarde EUR au fost deja acordate sub formă de asistență macrofinanciară (AMF). În cadrul unei agende de reformă stabilite de comun acord, UE monitorizează îndeaproape progresele înregistrate într-o serie de domenii prioritare: lupta împotriva corupției, reforma sistemului judiciar, reforma constituțională și electorală, îmbunătățirea climatului de afaceri, eficiența energetică, precum și reforma administrației publice. Cea de a treia și ultima tranșă de 600 de milioane EUR din AMF a fost anulată la 18 ianuarie 2018 pentru că Ucraina nu a respectat condițiile stabilite. Totuși, în iulie 2018, UE a aprobat un nou program de asistență macrofinanciară în valoare de 1 miliard EUR^[4]. Prima tranșă din acest pachet (500 de milioane EUR) a fost acordată în noiembrie 2018, după ce Ucraina și-a îndeplinit angajamentele politice convenite cu UE.

În toamna anului 2014, Comisia a creat un [Grup de sprijin specific pentru Ucraina](#), care reunește experți din instituțiile UE și din statele membre a căror sarcină este de a asigura autoritățile ucrainene cu servicii de coordonare și consiliere în principalele sectoare vizate de reforme.

Desfășurată în Ucraina în decembrie 2014, [Misiunea UE de consiliere pentru reforma sectorului securității civile din Ucraina \(EUAM\)](#) coordonează sprijinul internațional acordat sectorului securității civile și, pe lângă activitățile operaționale, oferă consiliere strategică autorităților ucrainene, inclusiv formare, privind modul de dezvoltare a unor servicii de securitate sustenabile, responsabile și eficiente, care să întărească statul de drept.

[2]https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/4081/eu-ukraine-relations-factsheet_ro

[3][https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/639307/EXPO_STU\(2019\)639307_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/639307/EXPO_STU(2019)639307_EN.pdf) – p. 21.

[4]http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6600_ro.htm

A. Poziția Parlamentului European

În cursul celei de a opta legislaturi (2014-2019), Parlamentul European a adoptat 19 rezoluții referitoare la Ucraina. Cea mai recentă rezoluție, care vizează punerea în practică a Acordului de asociere dintre UE și Ucraina, a fost adoptată la 12 decembrie 2018. La 25 octombrie 2018, Parlamentul European a adoptat o rezoluție privind situația din Marea Azov. De asemenea, în 2018 Parlamentul a decernat Premiul Saharov pentru libertatea de gândire regizorului ucrainean Oleg Sențov, care a fost condamnat în Rusia la 20 de ani de închisoare pentru că a protestat împotriva ocupării ilegale de către Rusia a Crimeii. Oleg Sențov a fost eliberat din închisoare în septembrie 2019 și a primit premiul la Strasbourg în luna noiembrie a aceluiași an.

B. Cooperarea interparlamentară

În cadrul activităților sale de sprijinire a democrației în Ucraina, Parlamentul European pune de asemenea în aplicare un amplu program de consolidare a capacităților parlamentului Ucrainei, Verhovna Rada. Aceste eforturi se bazează pe recomandările elaborate în urma misiunii de evaluare a nevoilor, efectuată de către fostul președinte al Parlamentului European, Pat Cox, în perioada cuprinsă între septembrie 2016 și februarie 2017.

De asemenea, Parlamentul este responsabil pentru coordonarea unui proces de mediere, Dialogul Jean Monnet, care reunește purtătorul de cuvânt din Verhovna Rada și liderii grupurilor politice pentru a monitoriza punerea în aplicare a acestor recomandări.

Cadrele juridice pentru sprijinul Parlamentului și consolidarea capacităților sunt memorandumul de înțelegere, semnat cu Verhovna Rada la 3 iulie 2015, și Acordul de cooperare administrativă, semnat de către secretarii generali ai celor două parlamente în martie 2016.

Cea de-a noua reuniune a Comisiei parlamentare de asociere UE-Ucraina a avut loc la 13 și 14 martie 2019 la Strasbourg. În declarația finală și în recomandări, comisia își reiterează sprijinul ferm pentru suveranitatea și integritatea teritorială a Ucrainei în cadrul frontierelor sale recunoscute pe plan internațional. Comisia recunoaște eforturile de reformă întreprinse începând cu anul 2014, în ciuda condițiilor extrem de nefavorabile. De asemenea, aceasta reamintește că desfășurarea unei lupte eficace împotriva corupției este extrem de importantă pentru succesul întregului proces de reformă și pentru finalizarea reformei sistemului judiciar^[5].

C. Observarea alegerilor

Parlamentul European a fost foarte activ în observarea alegerilor din Ucraina și a trimis misiuni de observare în perioada 2014-2015 la alegerile prezidențiale, parlamentare și locale, iar în 2019 a trimis misiuni la alegerile prezidențiale și parlamentare.

Alegerile pentru Duma Rusiei au avut loc pe întreg teritoriul Crimeii la 18 septembrie 2016, dar nu au fost observate de către Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE/ODIHR). La 18 martie 2018, în Crimeea s-au desfășurat, de asemenea, alegerile prezidențiale ruse,

[5]<http://www.europarl.europa.eu/delegations/ro/d-ua/activities/inter-parliamentary>

atrăgând reacții de condamnare și declanșând adoptarea de noi sancțiuni de către UE^[6]. La 11 noiembrie 2018, au fost organizate „alegeri prezidențiale și parlamentare” în regiunile estice ale Ucrainei. UE nu a recunoscut aceste alegeri și le-a considerat contrare literei și spiritului acordurilor de la Minsk.

REPUBLICA MOLDOVA

La 27 iunie 2014, UE și Republica Moldova au semnat un Acord de asociere, inclusiv un Acord de liber schimb aprofundat și cuprinzător (DCFTA), care a intrat în vigoare în iulie 2016. Acordul de asociere întărește legăturile politice și economice ale Moldovei cu UE. Acesta stabilește un plan de reformă în domenii vitale pentru buna guvernare și dezvoltarea economică și întărește cooperarea în mai multe sectoare. Prin semnarea acordului, Republica Moldova s-a angajat să își reformeze politicile interne pe baza legislației și a practicilor UE. Foaia de parcurs pentru punerea în aplicare a Acordului de asociere este stabilită în varianta revizuită a Agendei de asociere pentru 2017-2019, adoptată în august 2017, care conține 13 priorități-cheie. Pentru a realiza acest program ambițios, țara beneficiază de sprijin substanțial din partea UE.

În aprilie 2014, Republica Moldova a devenit prima țară din Parteneriatul estic care a beneficiat de un regim de călătorii fără viză. Ca urmare a scandalului privind fraudă bancară, izbucnit în 2014, asistența din partea UE a fost suspendată temporar. Cu toate acestea, după ce s-a ajuns la un acord la sfârșitul anului 2016 privind un program între Republica Moldova și Fondul Monetar Internațional (FMI), al cărui scop principal era de a stabiliza sectorul bancar, UE și-a reluat executarea sprijinului bugetar. Asistența bilaterală acordată Republicii Moldova în cadrul Instrumentului european de vecinătate (IEV) s-a situat între 335 și 410 milioane EUR în perioada 2014-2017. Noul program multianual al UE pentru perioada 2017-2020 (între 284 de milioane EUR și 348 de milioane EUR) a fost adoptat în septembrie 2017 și pune accentul pe următoarele sectoare prioritare: dezvoltarea economică și oportunitățile de piață; întărirea instituțiilor și a bunei guvernări, inclusiv a statului de drept și a securității; conectivitate, eficiența energetică, mediul și schimbările climatice; mobilitate și contactele interpersonale.

Alegerile parlamentare din Republica Moldova din 2014 s-au soldat cu crearea unei coaliții între liberali și democrați, deși Partidul Socialiștilor, pro-rus, a câștigat cele mai multe locuri. Totuși, componența guvernului s-a modificat de mai multe ori, schimbându-se de asemenea și afilierea de partid din cadrul parlamentului, ceea ce a dus la modificarea peisajului politic și a scos în evidență instabilitatea politică a țării. În toamna anului 2016, candidatul pro-rus al Partidului Socialiștilor, Igor Dodon, a câștigat alegerile prezidențiale.

În iulie 2017, coaliția de guvernare a adoptat o nouă lege electorală, trecând de la un sistem proporțional la unul mixt, potrivit căruia 51 de deputați sunt aleși în circumscripții uninominale și 50 de deputați sunt aleși prin vot proporțional. Noua lege a fost adoptată în pofida avizelor negative ale Comisiei de la Veneția, OSCE/ODIHR și ale unei serii de lideri din UE. Alegerile parlamentare din februarie 2019 au fost din nou câștigate

[6] <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2018/05/14/ukraine-eu-adds-five-persons-involved-in-the-organisation-of-russian-presidential-elections-in-illegally-annexed-crimea-and-sevastopol-to-sanctions-list/>

de Partidul Socialiștilor (35 de locuri), urmat de Partidul Democrat (30 de locuri), blocul electoral ACUM (26 de locuri) și Partidul „Șor” (7 locuri). În iunie 2019 a fost constituit un guvern de coaliție, format din reprezentanți ai blocului ACUM și ai Partidului Socialiștilor și condus de prim-ministrul Maia Sandu.

Problema regiunii separatiste Transnistria rămâne o provocare majoră pentru Republica Moldova, cea dintâi declarându-și unilateral independența față de Republica Moldova. UE participă ca observator la procesul de negociere în formatul 5+2 privind soluționarea conflictului din Transnistria și continuă să sprijine o soluționare pașnică și cuprinzătoare, bazată pe suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova cu un statut special pentru Transnistria. În plus, reapar periodic tensiuni politice între Chișinău și Comrat, capitala Găgăuziei, din cauza statutului special al acestei regiuni.

A. Poziția Parlamentului European

La 4 iulie 2017, Parlamentul European a adoptat [poziția](#) sa privind propunerea Comisiei prin care se acordă maximum 100 de milioane EUR sub formă de asistență macrofinanciară (AMF) pentru Republica Moldova. Parlamentul a subliniat că această asistență trebuie să contribuie la dezvoltarea economică și socială a Republicii Moldova și a insistat asupra faptului că respectarea mecanismelor democratice reale, printre care un sistem parlamentar și statul de drept, reprezintă o condiție prealabilă pentru plata asistenței macrofinanciare. În iulie 2018, prima tranșă a AMF a fost înghețată după ce a fost invalidat rezultatul alegerilor municipale din capitala Chișinău, câștigate de candidatul de opoziție Andrei Năstase.

B. Cooperarea interparlamentară

Relațiile dintre UE și Republica Moldova au fost oficializate în 2014, odată cu semnarea Acordului de asociere. Prima reuniune a Consiliului de asociere UE-Moldova a avut loc la 16 martie 2015, iar cea de a șasea reuniune a Comisiei parlamentare de asociere UE-Moldova s-a desfășurat la Chișinău în aprilie 2018^[7]. În documentul care conține declarația finală și recomandările, comisia încurajează instituțiile din Republica Moldova să se axeze pe creșterea prosperității și întărirea statului de drept și subliniază că trebuie acordată în continuare atenție punerii în aplicare a Acordului de asociere/ zonei de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare. Comisia a scos în evidență rolul societății civile în monitorizarea și punerea în aplicare a Acordului de asociere și a reamintit importanța asigurării pluralismului mass-mediei și a protecției mass-mediei independente și a libertății de exprimare. În sfârșit, a fost pus un accent deosebit pe lupta împotriva corupției și a spălării banilor, precum și pe necesitatea de a promova un sistem judiciar imparțial și funcțional.

C. Observarea alegerilor

Parlamentul a fost invitat să observe toate alegerile parlamentare recente din Republica Moldova. Delegația Parlamentului European a monitorizat și alegerile prezidențiale din 2016. În februarie 2019, Parlamentul a trimis o echipă de observatori la alegerile parlamentare din Republica Moldova, care a constatat că scrutinul a avut loc fără incidente majore și a fost bine organizat în general. Totuși, Parlamentul și-a exprimat îngrijorarea cu privire la relatările conform cărora unii cetățeni au fost plătiți să voteze

[7]http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/141500/1150543-5_VE.pdf

pentru anumite partide și au fost transportați în mod organizat din Transnistria cu autobuzul la secțiile de votare. În raportul preliminar al ODIHR se menționa faptul că în timpul campaniei s-au exercitat presiuni asupra funcționarilor publici și că existau indicii puternice privind cumpărarea voturilor și utilizarea abuzivă a resurselor statului.

BELARUS

În ultimele decenii, relațiile dintre UE și Belarus au fost uneori dificile, din cauza constantelor încălcări ale drepturilor civile și ale drepturilor omului în această țară. Cu toate acestea, din 2015, Belarus a afișat o atitudine mai deschisă față de UE și față de Parteneriatul estic. Relațiile sale cu țările occidentale s-au îmbunătățit. De asemenea, Belarus a jucat un rol important atunci când a găzduit discuțiile mediate de UE privind criza din Ucraina. Ca răspuns, UE s-a angajat într-o politică de „implicare critică” față de Belarus, potrivit [concluziilor](#) Consiliului din 15 februarie 2016.

Deși UE condamnă încălcările bine documentate ale drepturilor omului de către Belarus, Bruxelles-ul este deschis față de o implicare mai profundă din partea UE și față de o cooperare sectorială, cu condiția ca această relație să aibă la bază valori comune, precum și respectarea libertăților fundamentale universale, a statului de drept și a drepturilor omului, inclusiv în ceea ce privește pedeapsa cu moartea.

La 25 februarie 2016, Consiliul a decis să nu prelungească măsurile restrictive ce vizau 170 de persoane și trei companii ale căror cotări la bursă fuseseră deja suspendate. Consiliul a prelungit însă cu un an celelalte măsuri aflate în vigoare, inclusiv embargoul asupra armelor, înghețarea activelor și interdicția de călătorie aplicată împotriva a patru persoane despre care se presupune că ar avea legătură cu dispariția, rămasă nesoluționată, a doi politicieni din opoziție, a unui om de afaceri și a unui jurnalist. Consiliul a prelungit măsurile restrictive până la 28 februarie 2020^[8].

Dialogul privind drepturile omului dintre UE și Belarus a fost reluat în 2016, cea mai recentă rundă având loc în iulie 2017. În 2016 a fost creat Grupul de coordonare UE-Belarus, care constituie un forum pentru un dialog politic la nivel de înalți funcționari. Obiectivul principal al acestui organism este să coordoneze cooperarea dintre UE și Belarus și să supravegheze dezvoltarea în continuare a relațiilor. În aprilie 2018, grupul s-a reunit pentru a cincea oară: UE a reiterat necesitatea unei reforme cuprinzătoare a legislației electorale și opoziția sa față de pedeapsa cu moartea^[9].

Belarus participă în mod proactiv la Parteneriatului estic, atât la nivel bilateral, cât și în cadrul formatelor multilaterale. În 2017 au fost încheiate negocierile privind un parteneriat pentru mobilitate, iar în prezent au loc negocieri privind acordurile de facilitare a eliberării vizelor și de readmisie. Ambele părți se află, în prezent, în stadiul final al discuțiilor privind prioritățile parteneriatului, documentul aferent urmând să fie primul ce urmează a fi semnat între Belarus și UE.

În ciuda progreselor incontestabile, situația rămâne îngrijorătoare în ceea ce privește drepturile omului. Un val de proteste care s-au răspândit pe întreg teritoriul Belarusului

[8] <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2019/02/25/belarus-eu-prolongs-arms-embargo-and-sanctions-against-4-individuals-for-one-year/>

[9] https://eeas.europa.eu/delegations/belarus_en/43689/EU-Belarus%20Coordination%20Group%20met%20for%20the%20fifth%20time

În februarie și martie 2017 a marcat un nou punct de cotitură în relațiile bilaterale. UE a condamnat cu fermitate reprimarea manifestanților pașnici. În plus, în contextul în care doi deținuți au fost executați în Belarus în 2017, iar alții patru în mai 2018, Belarus rămâne singura țară de pe continentul european care încă practică pedeapsa capitală. Este evocată în mod regulat posibilitatea unor dezbateri cu privire la aplicarea unui moratoriu asupra pedepsei cu moartea, în vederea abolirii eventuale a acesteia, dar fără niciun rezultat.

A. Poziția Parlamentului European

Parlamentul European a adoptat o serie de rezoluții prin care critică Belarusul pentru deținuții politici, pentru limitarea libertății mass-mediei și a societății civile, nerespectarea drepturilor omului, inclusiv menținerea pedepsei cu moartea, și pentru caracterul viciat al alegerilor parlamentare. În Rezoluția sa din 19 aprilie 2018, Parlamentul European și-a exprimat sprijinul pentru politica UE de implicare critică față de Belarus, atât timp cât acest lucru este condiționat de întreprinderea unor măsuri concrete în sensul democratizării și al respectării libertăților fundamentale și a drepturilor omului. În special, Parlamentul a invitat Belarus să se alăture unui moratoriu la nivel mondial privind pedeapsa cu moartea, ca un prim pas către abolirea definitivă a acesteia. În rezoluția sa din 4 octombrie 2018, Parlamentul a condamnat din nou hărțuirea și încarcerarea jurnaliștilor și a mass-mediei independente, reiterându-și apelul de a se respecta mai riguros principiile democratice, statul de drept, drepturile omului și libertățile fundamentale.

B. Cooperarea interparlamentară

Parlamentul European nu recunoaște Adunarea Națională a Belarusului, din cauza modului în care se organizează alegerile în această țară. Prin urmare, Parlamentul nu are relații bilaterale cu această adunare. În schimb, Delegația Parlamentului pentru relațiile cu Belarus participă periodic la reuniuni cu membri ai opoziției din Belarus și ai societății civile, pentru a discuta evoluțiile politice și economice din această țară. Îndeplinirea standardelor OSCE pentru alegeri este o condiție prealabilă pentru admiterea Republicii Belarus în Adunarea Parlamentară Euronest (ceea ce înseamnă că atât timp cât nu sunt atinse standardele democratice pentru alegeri parlamentare, deputații în Parlamentul Republicii Belarus nu participă la Adunarea Parlamentară Euronest și la diferitele sale organe). Totuși, mai multe delegații ale Parlamentului European s-au deplasat în Belarus, de exemplu în iunie 2015, în iulie 2017 și în octombrie 2018.

C. Observarea alegerilor

Din 2001, Belarusul nu a mai invitat Parlamentul în calitate de observator la alegeri. Cele mai recente alegeri parlamentare au avut loc la 11 septembrie 2016, fiind trimise misiuni de observare a alegerilor din partea OSCE/ODIHR și a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE). Următoarele alegeri parlamentare sunt programate să aibă loc la 17 noiembrie 2019.

Mario Damen
11/2019

